

Anonymizované znenie

Preklad

C-685/21 – 1

Vec C-685/21

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

15. november 2021

Vnútroštátny súd:

Oberster Gerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

21. október 2021

Žalobkyňa:

YV

Žalovaná:

Stadtverkehr Lindau (B) GmbH

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) [omissis] v právnej veci žalobkyne YV [omissis] proti žalovanej Stadtverkehr Lindau (B) GmbH, Lindau, [omissis] Nemecko, [omissis] o zaplatenie sumy 58 710,- eur [omissis] a určenie (hodnota sporu 10 000,- eur), v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku „Revisionsrekurs“ žalobkyne proti uzneseniu Oberlandesgericht Innsbruck (Vyšší krajský súd Innsbruck, Rakúsko) ako súd rozhodujúci o opravnom prostriedku z 18. marca 2021, č. k. 1 R 5/21a-12, ktorým bolo potvrdené uznesenie Landesgericht Feldkirch (Krajský súd Feldkirch, Rakúsko) z 28. decembra 2020, č. k. 45 Cg 72/20t-5, [omissis] vydal toto

u z n e s e n i e:

1. Súd podľa článku 267 ZFEÚ predkladá Súdnemu dvoru Európskej únie nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

Je poisťiteľom v zmysle článku 11 ods. 1 a článku 13 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 1215/2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie) aj podnik, ktorý síce nie je poisťovňou, ale z dôvodu výnimky z povinnosti poistenia v zmysle článku 5 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (kodifikované znenie) podľa uplatniteľného práva ako „kvázi-poisťovateľ“ zodpovedá za vozidlá, ktoré prevádzkuje, ako poisťiteľ podľa predpisov poisťovacieho práva?

2. [omissis] [prerušenie konania]

O d ô v o d n e n i e:

1. Skutkový stav

1 Žalobkyňa bytom v územnom obvode prvostupňového súdu bola 30. júla 2019 v Lindau (Nemecko) vážne zranená pri nehode s autobusom prevádzkovaným žalovanou. Žalovaná je mestský dopravný podnik, ktorý je podľa § 2 ods. 5 nemeckého zákona o povinnom poistení oslobodený od povinnosti uzavrieť poistenie zodpovednosti za škodu.

2. Tvrdenia účastníkov konania

2 Žalobkyňa sa domáha náhrady škody od žalovanej. Sporné je, či rakúske súdy majú medzinárodnú právomoc.

3 Žalobkyňa sa argumentačne opiera o článok 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012

z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1) (ďalej len „nariadenie Brusel Ia“). Žalovaná síce nie je poisťovňou. Ako komunálny poskytovateľ dopravných služieb je však podľa nemeckého práva vylúčená z povinného poistenia. Podľa nemeckého práva je preto rovnako ako poisťovňa poskytujúca povinné poistenie zodpovednosti za škody povinná nahradiť škody zahrnuté do poisťovacej povinnosti. Z tohto dôvodu musí byť možná aj priama žaloba na súde príslušnom podľa miesta poistenia.

- 4 Žalovaná žiada zamietnutie žaloby. Nie je poisťovňou, z dôvodu čoho nie sú uplatniteľné ustanovenia nariadenia Brusel Ia týkajúce sa poisťovacieho práva. Výnimka z poisťovacej povinnosti na tom nemôže nič zmeniť.

3. Doterajšie súdne konanie

- 5 Prvostupňový súd žalobu zamietol pre nedostatok svojej medzinárodnej právomoci. Príslušnosť podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia zahŕňa iba žaloby proti poisťovňam, nie – ako v tomto prípade – proti prevádzkovateľovi.
- 6 Súd rozhodujúci o opravnom prostriedku toto rozhodnutie potvrdil. Zdieľa názor prvostupňového súdu, podľa ktorého žaloba podaná proti držiteľovi vozidla zúčastneného na nehode nie je poisťovacou vecou v zmysle nariadenia Brusel Ia. Skutočnosť, že žalovaná nepodlieha poisťovacej povinnosti, nevedie k odlišnému posúdeniu.
- 7 Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) musí rozhodnúť o opravnom prostriedku „Revisionsrekurs“ žalobkyne, ktorým sa domáha kladného rozhodnutia o právomoci. Nadalej zastáva stanovisko, že je uplatniteľná príslušnosť súdu žalobcu podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia. Podľa nemeckého práva žalovaná z dôvodu výnimky z povinnosti poistenia zodpovedá ako poisťovňa sama; žalobkyňa je voči nej „slabšou“ stranou v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ. Z dôvodu inak hroziacich rozporov v hodnotení sa to musí prejaviť aj v právnej úprave právomoci.

4. Právny základ

- 8 4.1. Článok 11 ods. 1 písm. b) a článok 13 ods. 2 *nariadenia (EÚ) č. 1215/2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach* (nariadenie Brusel Ia) znejú takto:

Článok 11

- (1) *Poistiteľa s bydliskom v členskom štáte možno žalovať:*

b) na území iného členského štátu, ak žalobu podal poisťník, poistený alebo oprávnený z poistenia, na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu,

Článok 13

(2) Články 10, 11 a 12 sa uplatnia na konania začaté poškodeným proti poisťiteľovi, ak sú takéto priame žaloby prípustné.

- 9 Z týchto ustanovení, ktoré obsahovalo už nariadenie (ES) č. 44/2001 (nariadenie Brusel I), Súdny dvor Európskej únie v ustálenej judikatúre odvodzuje, že poškodený môže priamu žalobu proti poisťiteľovi občianskoprávnej zodpovednosti druhého účastníka nehody možnú podľa uplatniteľného práva podať v mieste svojho vlastného bydliska (C-463/06, *Odenbreit*; C-340/16, *KABEG*).
- 10 4.2. Žalovaná je podľa § 2 ods. 1 bodu 5 nemeckého Pflichtversicherungsgesetz (zákon o povinnom poistení) (ďalej len „dPflVG“) vyňatá z povinného poistenia. Podľa tohto ustanovenia sa § 1 dPflVG (teda uloženie povinnosti poistenia) neuplatní na:
5. *Právnické osoby, ktoré získajú poisťné krytie od fondu náhrady škôd z poistenia zodpovednosti uvoľneného podľa § 3 ods. 1 bodu 4 Versicherungsaufsichtsgesetz (zákon o dohľade nad poisťovníctvom).*
- 11 Toto ustanovenie odkazuje na § 3 ods. 1 bod 4 nemeckého Versicherungsaufsichtsgesetz (zákon o dohľade nad poisťovníctvom). Podľa tohto ustanovenia dozoru nepodliehajú:
4. *Združenia obcí a zväzov obcí bez právnej subjektivity v rozsahu, v akom je ich účelom pomocou rozdelenia nákladov nahradiť škody nasledujúcich druhov rizík znášaných ich členmi a takými podnikmi prevádzkovanými na účely plnenia úloh vo verejnom záujme, v ktorých predstavuje účasť člena alebo viacerých členských obcí alebo, v prípadoch podľa písmena b), iných územných celkov najmenej 50 %: [...]*
- b) škody spôsobené v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla,*
[...]
- 12 Táto výnimka zahŕňa typicky dopravné podniky obcí, ktoré pre svoje vozidlá neuzatvárajú poistenie zodpovednosti, ale škody nahrádzajú prostredníctvom združení s inými obcami prostredníctvom procesu rozdelenia nákladov a týmto spôsobom prerozdeľujú riziko vo vnútornom vzťahu [*omissis*]. „Fond náhrady škôd z poistenia zodpovednosti“ zakladá nároky členov medzi sebou navzájom; nárok poškodeného voči tomuto združeniu (bez právnej subjektivity) neexistuje.
- 13 4.3. Pre prípad výnimky z povinnosti poistenia stanovuje § 2 ods. 2 dPflVG toto (zvýraznenie uskutočnil senát):

(2) Držitelia vozidiel oslobodení od povinnosti poistenia podľa odseku 1 bodov 1 až 5, pokiaľ im poistnú ochranu zodpovednosti za škodu neposkytuje uzavreté poistenie zodpovedajúce ustanoveniam tohto zákona, zodpovedajú v prípade škôd podľa § 1 za vodiča a ostatné osoby, ktoré by získali krytie poistením zodpovednosti uzavretým na základe tohto zákona, rovnakým spôsobom a v rovnakom rozsahu ako poistiteľ v prípade existencie takého poistenia zodpovednosti za škodu. Povinnosť sa obmedzuje na sumu zistených najnižších poistných súm. Ak bola spôsobená ujma na zdraví alebo materiálne škody, držiteľ vozidla zodpovedá vo vzťahu k tretím osobám aj v prípade, keď vodič úmyselne a protiprávne spôsobil vznik udalosti, za ktorú je voči tretej osobe zodpovedný. § 12 ods. 1 druhá až piata veta sa použije primerane. Ustanovenia § 100 až 124 Versicherungsvertragsgesetz (zákon o poistných zmluvách), ako aj § 3 a § 3b, ako aj Kraftfahrzeug-Pflichtversicherungsverordnung (nariadenie o povinnom poistení motorových vozidiel) sa použijú analogicky. Ak držiteľ vozidla splní povinnosti stanovené v prvej vete, môže za primeraného uplatnenia § 116 a § 124 Versicherungsvertragsgesetz (zákon o poistných zmluvách) žiadať náhradu vynaložených nákladov, ak by v prípade existencie poistenia poistiteľ nemal povinnosť plnenia voči vodičovi alebo inej poistenej osobe; inak je postih prevádzkovateľa vozidla voči týmto osobám vylúčený.

- 14 Výnimka z povinnosti poistenia teda vedie k tomu, že prevádzkovateľ zodpovedá poškodenému ako poistiteľ zodpovednosti za škodu, z tohto dôvodu sa v Nemecku označuje ako „kvázipoistiteľ“, „sebapoistiteľ“ alebo „samopoistiteľ“. Táto zodpovednosť sa uplatňuje popri zodpovednosti prevádzkovateľa a nahrádza inak existujúcu zodpovednosť poistiteľa zodpovednosti za škodu [omissis].
- 15 4.4. Právna úprava výnimky z povinnosti poistenia v § 2 dPflVG sa zakladá na článku 5 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (Ú. v. EÚ L 263, 2009, s. 11) (ďalej len „smernica 2009/103“). Toto ustanovenie znie takto (zvýraznenie uskutočnil senát):

(1) Každý členský štát môže konať odchyľne od článku 3, pokiaľ ide o určité fyzické alebo právnické osoby, verejnoprávne alebo súkromnoprávne; zoznam takýchto osôb zostaví príslušný členský štát a oznámi ho ostatným členským štátom a Komisii.

Členský štát, konajúc takto odchyľne, vykoná príslušné opatrenia na zabezpečenie toho, že je odškodné vyplatené v súvislosti s každou stratou alebo škodou spôsobenou na svojom území a na území iného členského štátu vozidlami, ktoré patria takýmto osobám.

Označí najmä orgán alebo subjekt v štáte, kde vznikne škoda, ktorý je zodpovedný za odškodnenie poškodených strán v súlade s právnymi predpismi tohto štátu v prípadoch, ak sa neuplatní článok 2 písm. a).

Komisii oznámi zoznam osôb oslobodených od povinného poistenia a orgánov alebo subjektov zodpovedných za odškodnenie.

Komisia zoznam uverejní.

5. O prejudiciálnej otázke

- 16 5.1. Článok 10 a nasl. nariadenia Brusel Ia podľa svojho jednoznačného znenia zahŕňajú iba „veci poistenia“. To platí aj pre priamu žalobu proti poisťiteľovi zodpovednosti za škodu podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia. Toto ustanovenie sa preto neuplatní na žaloby proti prevádzkovateľovi (OGH [Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd)] 2 Ob 189/18k SZ 2018/89; vo výsledku aj BGH [Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko)] VI ZR 279/14). To zodpovedá aj účelu osobitných ustanovení vo veciach poistenia, ktorý zdôraznil aj Súdny dvor, a to poskytnúť (konkrétne) procesnej protistrane poisťiteľa ako typicky slabšej strane osobitnú ochranu v oblasti právomoci (C-412/98, *Groupe Josi*, bod 64; C-463/06, *Odenbreit*, bod 28; C-340/16, *KABEG*, bod 28; C-106/17, *Hofsoe*, bod 40).
- 17 5.2. V tomto prípade však žalobkyňa neberie žalovanú na zodpovednosť ako prevádzkovateľa motorového vozidla. Oveľa viac sa opiera o to, že podľa nemeckého práva žalovaná z dôvodu výnimky z povinnosti poistenia zodpovedá ako poisťiteľ zodpovednosti za škodu. Predovšetkým sa podľa § 2 ods. 2 dPflVG majú primerane použiť ustanovenia nemeckého zákona o poistných zmluvách (VVG) upravujúce poistenie zodpovednosti za škodu (§ 100-112 VVG) a povinné poistenie (§ 113 – 124 VVG).
- 18 5.3. Vzniká tak otázka, či je súdna príslušnosť podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia uplatniteľná aj v tomto prípade.
- 19 (a) Z výkladu uvedených ustanovení zameraného na ich znenie by mohlo vyplývať, že pod „poisťiteľom“ sa majú rozumieť len také osoby, ktoré skutočne prevádzkujú poisťovňu. V tomto prípade to tak nie je, keďže žalovaná iba sama zodpovedá ako poisťiteľ, neponúka však poisťovacie služby iným osobám. Z tohto dôvodu by bolo možné zastávať aj názor, že osoba poškodená nehodou nie je „typicky“ slabšou stranou v porovnaní so žalovanou – spoločnosťou s ručením obmedzeným, ktorá poskytuje služby miestnej dopravy.
- 20 (b) Znenie článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia však nevylučuje, aby sa pod „poisťiteľom“ rozumela každá osoba, ktorá podľa uplatniteľného (v tomto prípade teda nemeckého) práva zodpovedá podľa pravidiel poisťovacieho práva.

- 21 V prospech toho svedčí systematický výklad: Tak povinnosť poistenia podľa smernice 2009/103, ako aj príslušnosť súdu žalobcu podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia rovnakým spôsobom slúžia na ochranu poškodeného: Povinnosťou poistenia sa má zabezpečiť, že poškodený dostane náhradu bez ohľadu na finančnú situáciu subjektu, ktorý spôsobil škodu. Príslušnosť súdu žalobcu má v prípadoch s medzinárodným prvkom uľahčiť presadenie tohto nároku. Tieto pravidlá práva Únie tak majú obsahovú súvislosť a v tomto smere sú koherentné.
- 22 Článok 5 ods. 1 smernice 2009/103 umožňuje členským štátom stanoviť výnimky z povinnosti poistenia, avšak musia sa postarať o to, že poškodení dostanú náhradu škody aj tak. To sa zjavne zakladá na vyhodnotení európskeho normotvorcu, podľa ktorého výnimka z povinnosti poistenia nesmie viesť k zhoršeniu postavenia osôb poškodených nehodou. V nemeckom práve sa to (pre situáciu ako je v prejednávanej veci) transponuje tým, že (a) predpokladom výnimky z povinnosti poistenia je krytie rizika prostredníctvom záväzkoprávneho „fonde krytia zodpovednosti za škodu“, takže pre poškodeného neexistuje riziko insolventnosti subjektu, ktorý spôsobil škodu, rovnako ako v prípade poistného krytia, a že (b) poškodený môže prevádzkovateľa vozidla vyňatého z povinnosti poistenia brať na zodpovednosť ako poistiteľa. Hmotnoprávna ochrana poškodeného je tak zaručená aj v prípade vyňatia z povinnosti poistenia, a to bez ohľadu na to, či má subjektu, ktorý spôsobil škodu, sídlo v Nemecku alebo v inom štáte.
- 23 Ak naproti tomu článok 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia budeme vykladať v tom zmysle, že zahŕňajú iba žaloby proti poisťovniam, v prípadoch medzinárodného prvku by v dôsledku existencie výnimky z povinnosti poistenia došlo k oslabeniu ochrany poškodeného právnou úpravou súdnej príslušnosti. V tomto prípade by možnosť presadenia nároku v mieste bydliska žalobkyne závisela od toho, či v prípade druhého účastníka nehody išlo o zájazdový autobus s poistením zodpovednosti za škodu alebo o autobus miestnej dopravy vyňatý z povinnosti poistenia. Inak by sa existujúca koherencia právnych úprav povinnosti poistenia a medzinárodnej právomoci stratila.
- 24 Z tohto dôvodu sa javí – aj na základe úijnoprávnej zásady koherencie (článok 7 ZFEÚ) – byť namieste zohľadniť ono hodnotenie normotvorcu, ktoré je základom článku 5 ods. 1 smernice 2009/103, aj pri výklade článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia. Preto by ani v tomto prípade výnimka z povinnosti poistenia nemala viesť k zhoršeniu postavenia poškodeného nehodou. To by sa v tomto prípade mohlo presadiť tým, že pod „poisťiteľom“ sa bude rozumieť každá osoba, ktorá podľa uplatniteľného práva v prípade výnimky z povinnosti poistenia zodpovedá ako poistiteľ.
- 25 V tejto súvislosti by taktiež žalobkyňa mohla byť považovaná aj za (typicky) „slabšiu stranu“ v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ. Je síce možné, že žalovaná – na rozdiel od poisťovne – nedisponuje vlastnou organizáciou na

riešenie škodových udalostí. „Fond náhrady škôd zo zodpovednosti za škodu“ (teda prerozdelenie rizika na viaceré obce) jej však umožňuje nahradenie aj vysokých škôd bez toho, aby bola ohrozená jej hospodárska existencia. Tým sa nachádza v hospodársky omnoho významnejšom postavení ako typický poškodený, ktorý je odkázaný na plnenie náhrady škody.

- 26 5.4. Z posledných uvedených dôvodov sa Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) prikláňa skôr k názoru, že príslušnosť súdu miesta bydliska žalobcu podľa článku 13 ods. 2 v spojení s článkom 11 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel Ia by mala byť uplatniteľná aj v tomto prípade. Je však možný aj iný výklad. Preto je Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) ako súd posledného stupňa povinný podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.

6. Prerušenie konania

[*omissis*]

Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd)

Viedeň, 21. októbra 2021

[*omissis*]